

SZÉKELY HIRLAP.

Politikai és társadalmi lap s a „Jogász-Egylet” közlönye.

Szerkesztői szállás:

Szent-Miklós-utca 791. sz. hová a lap szellemi részét illető czikkek küldendők.

Kiadó-hivatal:

A ref. főtanoda könyvnyomdája, hova az előfizetési pénzek és reclamatiók küldendők.

Hirdetési díj: Egy háromszor hasábozott garmond sor vagy annak térfogata 6 kr: bélyegilleték minden hirdetés után külön 30 kr.

A hirdetési díjak előre fizetendők.

Hirdetéseket elfogad: helyben a kiadó-hivatal.

Buda-Pesten:

Braun Ede ur hirdetményi ügynöksége,
(Józseftér, 10. sz. I. emelet.)

Megjelenik e lap

minden szerdán és szombaton egy egész lven.

ELOFIZETÉSI ÁR:

Félévre 3 fr.
Negyedévre 1 „ 50 kr.

M.-Vásárhely, 1875. okt. 15-én.

(ly.) A gyakorlati élet számtalan példát mutat fel arra nézve, hogy a legtisztább és legegyszerűbb természetű ügyletekből is sok időt, erőt és költséget okozó kellemetlen perek származnak, mindazoknak oka pedig legtöbbszörre abban rejlik, hogy az egyes ilyen ügyletekről készített okmányok tartalmilag, vagy alakilag nem bírnak mindazon kellékekkel, melyekkel az azokban körülírt jogosultságok és kötelezettségek biztosítása végett a törvény értelmében bérni kellene. Különösen addig, míg az ügyvédség rendezése, s az ügyvédi rendtartást szabályozó törvény értelmében az u. n. zugirások a működés teréről le nem szorítottak, úgy az ügyvédi karnak, mint a bíróságoknak sok hiábavaló munkával kellett küzdeni a zugirók által félrevezetett felekkel, s legnagyobb részben hiányosan kiállított okmányok miatt veszélyeztetett érdekek megmentetése végett, a mi jövőre az ügyvédi kamarák éber ellenőrzése mellett nagyon gyéren fog előfordulhatni, s az által a nagy közönség sok költségtől és kellemetlenségtől fog megszabadulni.

Az ügyvédi kamaráknak ez irányban tapasztalható erélyes eljárása már is jelentékeny eredményeket mutat fel, s azzal kapcsolatban az ügyvédi karban az elhivatás nagyfontossága céljának megfelelő testületi szellem átvétele időről időre mind ritkítani fogja azon visszaéléseket, melyek régebben a rászédett ügyfelek nagyobb részét tönkretűzésre vezették.

Mi, kik az igazságszolgáltatás rendes útba terelését, s egyáltalában annak szigorú ellenőrzését egy erkölcsös, szellemes és képzett ügyvédi kartól várjuk és reméljük, csak megnyugvással jelezzük ezen haladást, s a nagy közönség érdekeinek megfelelő átalakulást.

Csak is maga az ügyvédi kamara, vagy az ügyvédi kar azonban a legjobb akarat mellett sem lesz képes minden bajt elenyésztetni, s ha maga a nagy közönség eddigelé nem okult eléggé saját kárán; még ezután is fordulhatnak elé esetek, melyekben meggondolatlanságáért kárt kell szenvednie.

Első sorban tehát maga a nagy közönség van arra hivatva, hogy az örvények kikerülhetésében, s a zugirászatot folytatók megbüntethetésében az ügyvédi kamarákat, s magát az ügyvédi kart támogassa.

Magának az ügyvédi karnak nem feladata a perek számának, s anyagának szaporítása, hanem igenis a vitássá vált jogügyletek minél előbbi kitisztázása, s azzal együttesen a hátrányt és sérelmet szenvedett ügyfelek kielégítésének gyors eszközlése. Miből önként következik, hogy ha a nagyközönség, illetőleg a jogosultságot szerezni

kívánó, avagy kötelezettséget elvállaló ügyfelek az ügylet megkötése alkalmával nem a jó indattal párosult ügyvédi szakképzettséget, hanem a tisztán csak is tiltott spekuláczió nyugvó zugirásokat veszik igénybe, maguk szándékosan teszik ki magukat mindazon hátrányoknak és kellemetlenségnek, melylyel a perelés rájuk nehezedik.

Hogy e tekintetben magukon az ügyfeleken maga a kormány és a törvényhozótestület is mennyire kívánt segíteni, arra nézve elégséges hivatkozni a közjegyzői intézmény életbeléptetése iránti intézkedésekre. Annak tulajdonítható azon elismerést érdemlő törekvés, hogy a jogügyletek alapjául s biztosítékául szolgáló okmányok csak is felelős szakértők által állíttassanak ki. Mely intézmény helyes felfogás és méltánylás mellett úgy maguknak, az érdekelt ügyfeleknek, mint az ügyvédi karnak jelentékeny szolgálatokat tehet.

A ki a peres eljárás menetét, s következményeit ismeri, tudja azt, hogy egy teljes közhitelességű okmány alapján mennyivel gyorsabb és biztosabb a cél elérését kilátásba helyező eljárás, mint a nélkül, s egy ilyen okmány alapján az ügyvéd is mennyivel hamarabb mutathat fel kellő eredményt a hozzá folyamodó ügyfeleknek, mint annak hiányában, vagy egyáltalában nem a szabályszerű tartalmi és alaki kellékekkel bíró okmány alapján.

Itt az idő és az alkalom tehát arra nézve, hogy a józan közvélemény által annyiszor elítélt zugirászat teljesen megszüntetessék, s az által maga az igazságszolgáltatás is mindazon kinövésektől szabaduljon és megtisztíttassék, melyek régebben annak helyes menetét több esetben hátráltatták.

A cél elérését azonban e tekintetben csak úgy remélhetjük, ha első sorban maga a nagy közönség kellő ovatosságot fog tanúsítani a jelzett, tiltott zugirászati üzérkedéssel szemben, s úgy az ügyvédi, mint a közjegyzői eljárást akkor veszi igénybe, a mikor már nem késő; arról pedig teljesen meg vagyunk győződve, hogy az ügyvédek és közjegyzők állásuk követelményeinek megfelelőleg mindazt megteszik, a mi által megbizóik bizalmát, s az eljárásuk iránt szükségeltető megnyugvás alapját biztosíthatják.

A mint azonban többször is hangsúlyozva volt, az eredmény sikeressége első sorban magától a nagy közönségtől függ, mely körülményt kiválóan kell ajánlanunk az érdekeltek figyelmébe.

Nevelésügy.

Maros-Vásárhely, 1875. okt. 15-én

Tisztelt szerkesztő úr!

Bárha becses lapja nem tartozik is az ugynevezett közoktatási szaklapok közé, mindazáltal több alkalommal tapasztaltam, hogy különös figyelmet fordít a nevelésügyi állapotokra; legyen szíves tehát ez uttal tért engedni,

hogy én is elmondhassak, ha csak vázlatosan és rendszer nélkül is, egy néhány nézetet, elvet, ha úgy vesszük: ajánlatot, tanácsot, avagy véleményt ezen oly annyira nagyfontossága és közérdekű ügyben.

Ezek előre bocsátása után meg kell még említenem, hogy a miket mondandó vagyok, legnagyobb részben úgy tekintem, mint a gyakorlati, a mindennapi élet és nem semmiféle ragyogó képzelet, avagy homályos elmélet („graue Theorie“) követelményeit.

Kezdjük tehát elől, az alapon: a népnevelés ügyén. Alig pár napja értesültem hiteles forrásból, hogy hazánk egyik nagyterjedelmű megyéjében van olyan körjegyzői községcsoport, hol a körjegyzőn kívül még csak egy írástudó egyén van — t. i. egyik község papja; iskolának persze híre hamva sincsen. S ez csak egy kiszakított részlet a nagy egészből, mely véletlenül jó köztudomásra, de nagy a valószínűség, hogy sok hasonlót lehetne még keresve találni!

Szegény, népnevelésről szóló törvény, hol késik végrehajtásod az éji homályban?

Egy másik megyében egyik nagybirtokos kérdezte, hogy az iskolaügyek állásáról, egészen elbámulva nézett a kérdezőre, hogy mit akar, hiszen az ő községének 99 századrésze még névről sem ismeri az iskolát. S midőn a tanfelügyelő tevékenysége lett a kérdés tárgya, azt felelő, hogy hát kicsoda a mi tanfelügyelőnk? s a kérdőnek, az idegen megyei embernek kellett megtanítani tanfelügyelője nevére a nagybirtokost!

Azt már nem is akarom főlemlíteni, hogy a falusbirák vagyis községi előljárók számos helyen nem csak a tudatlanság fekete homályában, hanem még az írás és olvasás ismeretlenségének járma alatt is nyögnek.

De ismeretes dolog, exempla sunt odiosa, hagyjuk tehát s ne hozzuk föl még azon körülményt is, hogy néptanítóink egy része is még igen messze, hátra áll hivatásának, feladatának, megoldási képességétől.

A mondottak után kutassuk a bajnak, a létező szomorú állapotnak kutforrását s keressük a gyógyszereket.

7—8 év óta az állam, respective a polgárok összege milliókat áldozott a népnevelésre; az eredmény azonban ki nem elégitő.

A tanfelügyelői intézmény jelen szervezetében tökéletesen céltévesztettnek, hibásnak bizonyította magát s ha néhol némi siker mutatkozik egyes kerületekben, az csak a személy rendkívüli erőfeszítésének vagy ritka népszerűségének, avagy lankadhatatlan, éj-napot összetevő buzgalmának köszönhető; de ilyen helyt sem lehet világit is kielégítőnek s legkevésbé fényesnek nevezni az eredményt.

Mi lenne tehát itt a teendő?

A dolog természetéből foly, hogy önkormányzattal bíró szabad államban a népoktatás fölött gyakorlandó felügyelet is az önkormányzó közegeket, azaz: a megyéket, illetve törvényhatóságokat illeti; és már az csak a modus procedendi különbségétől függ, hogy vajjon az alispán legyen-e a főtanfelügyelő is, vagy pedig — a mi szerintem helyesebb — hogy minden megyének legyen egy külön tanfelügyelője, a kinek szakkavagó rendeletei a szolgabírák (dullók) által az alispánéhoz hasonlóan végrehajtandók legyenek; ezen tanfelügyelőnek azután míg egyfelől közvetlen összekötetése lehetne az illető miniszteriummal is — addig másfelől félévenként a törvényhatósági bizottság gyűlésein a művelődési állapotokról, mozgalmakról jelentést kellene tenni; a mostani nehézkes szerkezetű tankerületi iskolatanácsok vagy egyszerűen eltörölnők, vagy pedig aként alakítandók volnának, hogy tagjainak sokkal nagyobb tevékenységi köre legyen.

A mi a néptanítás tárgyait illeti, bárha az 1868. XXXVIII. törvényben föl van is sorolva a kötelezett tantárgyak között a polgári jogok és kötelességek ismeretése, mindazonáltal még a legifjabb nemzedék sem tudja, hogy az adót az állam, az összes polgárság érdekében fizetjük, s hogy az állam a személy- és vagyonbátorság fentartásával, az utak, tan- és más intézetek fentartásával jórészen visszaszolgáltatja azt az egyeseknek; hanem azt hiszik, hogy az ő pénzüket, véresveritéküket az urak költegetik el saját hasznukra. És e téren a segély, a viszony teljes megváltozása tisztán a tanító és különböző felekezeti lelkész urak kezében, hatalmában áll.

A „Székely Hírlap“ tek. szerkesztőjének

Igen tisztelt szerkesztő úr!

A „Székely Hírlap“ 80-ik számában „többen“ czim alatt egy cikk jelent meg, mely csekély személyemet is érdeklí ezen kitételben: „Bámulnunk kell, hogy Nagy Lajos tanár úr ez ügyet mindeddig hallgatással fogadta, holott az előzmények hírlapi polemiákban a közönség elé voltak tárva s ez által megismertetve.“

Miután ezen sorokban szólásra vagyok felhíva, engedje meg a tisztelt szerkesztő úr — ha lapjával nem ellenkezik — hogy magam igazolhassam, és a három éven keresztül folytatott perlekedésnek — minden polemiaát kerülve — záradékát adhassam.

Mindenek előtt azt vagyok bátor kinyilatkoztatni, miszerint én nem azért hallgattam el az utóbbi időkben, hogy ez által én is a tanügy hátramoszditóihoz szegődtem volna; hanem elhallgattam azért, mert meguntam az iskolaszékekkel való dicstelen perlekedést, két és fél éven keresztül sajnosan tapasztaltam, miszerint a törvényesség mellett való magatartásom miatt az iskolaszékben magamnak sok ellenséget szereztem és sok kellemetlenséget is. Épen ezért, miután részemre az ügy a kerületi iskolatanács közbejöttével előnyösen végződött; több jó embe-reim tanácsára elhallgattam. De elhallgattam a fennebb idézett okból is, és azért is, mivel nem akartam boszú-álló lenni és az iskolaszéknek velem való törvénytelen méltatlankodásait nyilvánosan szemére hányni. Ezt most sem teszem. Krisztusi elvvel tartok, ellenségemnek nem csak egyszer, de kétszer is megbocsátok. Hogy eljárása a képviselőtestületben bizalmatlanságot keltett; az legalább nem az én hibám, miután én már régóta hallgatók. Különben is átláttam, hogy én egymagamra hiában úszom az árral szembe, mert utoljára is elsodortatom.

Ezek voltak hát okaim, a melyek miatt eddigelé hallgattam.

Miután azonban most nyilvánosan vagyok felszólítva és hallgatásomért interpellálva, hadd lássan napvilágot a perfolyam. Az ellenem való reakció megkezdődött 1873. szept. 9-én kiküldött iskolaszéki bizottság által a felvételi vizsgák alkalmával, midőn olyan növendékeket akart a polgári iskolába fölvenni, kik nem voltak oda valók. Én erre, mint akkori igazgató, a bizottsággal szembe tettem magamat az által, hogy az 1868. 38-ik t.-czikk 69. §-át felolvastam, mely így szól: „Azon növendéknek, ki a polgári iskolába kíván felvételt, bizonyítványt kell felmutatnia arról, hogy a népiskola első négy évi folyamát elvégezte, vagy felvételi vizsgát kell letennie a polgári iskolába léphetésre megkívánt ismeretekből“ — és egyszersmind kinyilatkoztattam, hogy míg én leszek a felelős igazgató, a törvénytől nem állok el. Erre persze akkor mindjárt megkaptam azt a feleletet, hogy ne kardoskodjam, mert még nem tudom, hogy meddig leszek felelős-igazgató. A személyeket a lehetőleg elhallgatom, azok úgy is föllelhetők az iskolaszéki jegyzőkönyvekben.

1873. szept. 13-kán újból kijött az iskolaszéki bizottság az iskolahelyiségbe a tanterv megállítása, a tárgyak és órák beosztása végett. Ekkor a bizottság a tantárgyakat össze-vissza akarta cserebugálni és önkényes tantervet megállítani. Én erre újból az oktatási törvényhez folyamodtam, idéztem a 77. §-t, mely így szól: „A polgári iskola tanterve, tekintettel a megelőző két szakasz rendeleteire, időnként a közoktatási miniszter által állapittatik meg“ és tiltakoztam az ellen, hogy a bizottság állítsa meg a tantervet és szabja meg nekünk díjlevelünk ellenére azt, hogy: ki mint tanítson. A csipős megjegyzéseket erre is megkaptam.

1873. szept. 20-iki iskolaszéki gyűlésen indítványba tetetett, hogy az igazgatói fizetését vonják el tőlem. A polgári iskolához úgy sem kell igazgató, s ha igen, lesz igazgató az elnök úr ingyen is. Ezen indítván ellen ugyan volt ellenmondás, de a határozmány eredménye mégis a lett, hogy a fizetés elvonódott az oktatási törvény 144. §-a ellenére, mely így szól: „A hol a tanítók jelenleg a 142-ik §-ban kitett összegnél nagyobb fizetést húznak, ott annak élvezetében ezentúl is meghagyandók.“ Sőt még ezen évre a képviselőtestület által utalványozott 100 frt fizetéséből is az elnök úr jóvoltából 25 forint el lett húzva. Kétlem, hogy ez visszavándorolt volna a majorsági pénztárba.

Ekkor látva, hogy itt inkább személyem van megtámadva, nyilatkoztam, hogy én inkább lemondok az

igazgatói állásról, csak azt hagyják épségben, hogy a személyért ne szenvedjen az ügy. Ezen az iskolaszék egy része kapva kapott, mivel épen azt akarta elérni, és még ekkor mindjárt iskolaszéki jegyző indítványba tette, hogy válasszanak más igazgatót. Erre az elnök úr nyilvánította, hogy az iskolaszéki tagok kevesen vannak jelen és nem szavazóképesek. Csak hogy a fizetéselvonnásra sem lettek volna szavazóképesek, ha a választásra nem. A választás tehát függőben maradt. Ezután elnöki aláírással jöttek hozzám ilyen rendeletek: „Lévy Pál, mint a ki 3 osztályt bizonyítványa szerint jelesen végzett, a polgári iskolába szabályszerűleg fölveendő.“

Maros-Vásárhelyt, 1873. szept. 21.

Hincs Miklós, m. p. isk. elnök.

Erdélyi Árpád, mint hallgató, további intézkedésig az I-ső osztályba fölveendő.

Maros-Vásárhelyt, 1873. szept. 24.

Hincs Miklós, isk. e. sat. sat.

Itt már a felelősség alól, ezen rendeletekből láthatólag, én fel voltam mentve.

1873. okt. 3-án egy iskolaszéki-bizottság jött az iskola helyiségbe és helyettem más iskolaszéki tagot választott az oktatási törvény 117. §-a ellenére, mely így szól: „A hol több tanító van, a tanítói testület választott képviselője is tanácskozási és szavazati joggal bíró tagja az iskolai széknek.“ Tehát nem az iskolaszék által választott tag, hanem a tanítói testület által választott tag. Én ezen erőszak és törvénytiszteletlenség ellen is tiltakoztam, de nem lett semmi eredménye, miután az iskolaszékben épen személyemre nem volt szükség.

1873. okt. 15-én az iskolahelyiségben meglátogatott a méltóságos tanfelügyelő úr, miután a visszaélésekről tudomást vett. Itt a visszaélésekről bővebb tudomást véve, e tárgyban értit az iskolaszéknek. Nem is kellett ennél egyéb. Erre az iskolaszék egy része — tisztelet a kivételeknek — a rágalmak egész halmazát indította ellenem. Légből kapott vádakait irtak össze ellenem. A mlgos tanfelügyelő úrnak átírtak, hogy engemet keményen dorgáljon meg. Ők pedig az iskolaszéki szolga és még egy néhány iskolaszéki tag árulkodását papirosra tették — a személyeket elhallgatom — és az október 29-én tartott iskolaszéki gyűlés alatt jegyzőkönyvbe írták. Engemet maguk előtt az oktatási törvény 130. §. 3-ik pontja ellenére — „a községi iskolaszéknek a tanító, vagy a tanítónak az iskolai szék elleni panaszaiában az iskolatanács ítél (innen egyenesen a közoktatási miniszteriumhoz folyamodhatnak a felek) s általában ítéletet mond az iskolai széknek eljárása felett“ — vád alá fogtak és egész inquisitionális eljárással alelnök főtitiztelendő Balázs Antal úr általi kihallgatásra és írásbeli feleletbenyuj-

T Á R C S A.

A SZINHÁZAKRÓL.

Két örömdetes eseményről, teszünk említést mely érdeklí hazánk művelt közönségét.

Egyike a temesvári, másika a budapesti új színháznak megnyitása; az első szeptember 22-én, a másik tegnap folyó hó 15-én történt.

A görög mithylene-i színházról kezdve a Pompejus Cornelius Balbus, Marcellus, a Fenice, Scala, San, Carlo, vagy a Drury-Lane színházakig, utóbbi időben a bécsi és párisi új opera házak építéséig mindig nevezetes volt egy egy új színház megnyitása, és úgy az ez nálunk is.

Nevetes azért, mert minél jobban képesítve lesznek Thália és Terpsychore felkentjei hazánkban állandó alkalmazásba részesülni, annál biztosabban számíthatunk arra, hogy a finum izlés és az érzéssel párosult magasabb értelem utat tőrend magának a nép életébe, mely vagyonosodásának gyarpodásával nagyobb igényeket táplált szellemének kielégítésére.

A temesvári színház egyike legszebb hazai építményeinknek és berendezése a gyakorlatiság szabályai szerint történt. Színház, szálloda vigadó, hangversenyterem, kávé- és fürdőház minden van benne.

Az épület homlokzata a pétervárad kapuval áll szembe, közvetlen közelében van a Hunydy-ház, a hajdani Hunyadi-várkastély helyén épült tűzérési laktanya, a másik oldalán egy szép kert kerti házzal és az irgalmasok temploma.

Felner bécsi építész tervai szerint renaissance stílusban épült az épület és homlokzata négy korynthi és 2 doriai oszlopával, porticussával és a loggiával, amoretteivel és dombor művi Spyhneivel meglepő szépek mondható. Oldalfalai az épületnek zöldre festve négy

hosszu sor ablakot tartalmaznak, melyeknek egyszerűsége szembetűnő.

A színház előcsarnoka szürke Foyer-ja alól márványozott, tetőzete pedig gazdagon festett muza alakokkal van ellátva.

Belül három sor diszes páholy fehér és aranyozott külső falakkal, belül veres kárpitozással s aranyozott gyöngylécszekkkel díszítve. A vendég-páholy damaszt szövevel és selyemfüggönyökkel van elátva.

Az oldalfalak egyszerű pompéji stílusban vannak festve. A tetőzet négy medaillonnal díszített, melyekben pompás fresco képek láthatók az ábrázoló művészet négy válfalát allegorice föltüntetve.

A színpad szélessége és mélysége, valamint magas zsirnorpádlása, megfelel bármely nagy város színpadának.

Lehmann díszítette e színpadot és általános tetszést aratott.

A külső függöny görög tájképet ábrázol, közepében terebélyes fa, jobbról hőmpölygő patak, balra látható egy görögtemplom oszlopcsarnoka; a fa alatt Apolló lantja hurjait pengeti a muzsák jelenlétében.

A nemzeti színház tagjai adták benne az első dízelőadást magyarul s ezentúl németül fog folyni az előadás; de reméljük, hogy a magyar művészetnek váland állandó szentélyévé, ha a délmagyarországiak meg fognak tudni felelni hazafi kötelességeiknek.

A színház a Ferencz József nevét viseli.

A budapesti új népszínház megnyitását azonban még fontosab eseménynek tartjuk, és azt hisszük erre a hazai színműirodalomnak legnagyobb szüksége volt.

Egy egész korszaka a népszínművészeknek fog ezen intézet által új tért, új hazát nyerni és irodalmunk ifjabb nemzedéke; népszínmű íróink, vaudyillistáink új erővel törhetnek utat a magyar eredeti szövegek kidolgozásában.

Az előnyösön ismert Rákosi Jenő vette át az igazgatást. Ő volt tevékeny részese ez új színház megterem-

tése munkálatának, ő lesz kezdője is a Thalia e második temlomában kezelendő művezetésnek.

Rákosi Jenő, ki alig 32 éves, már igen jól ismeri a magyar irodalom olvasó közönsége „Ötödik László“ czimű drámája, „Aezopus“ már 1865-ben nagy tetszésben részesültek, a „Régi dal, régi dicsőiségről,“ „A szent korona varázsa,“ Shakespeare fordításai: „Felsült szerelmek,“ „Windsori vignők,“ „a Hogy tetszik“ és „Cymbeline“ arra mutatnak, hogy általa már fel van ismerve ama mély titok talánya, hogy nagy szellemeket iratakból csak anyanyelvükön lehet megismerni. „A színre szín,“ „Krakói barátok,“ „Ripacsos Pista dolmánya,“ „A szerelem iskolája“ mind oly művek, melyek arról tesznek tanubizonyosságot, hogy Rákosi a mily híven tanulta ismerni hazája életét, nem kevésbé beavatott ismerője a színpadi szokásoknak is.

Ezen kívül tudjuk, hogy a kedves emléken lévő „Reformnak“ is szekerítője volt Rákosi Jenő és mindezen előzmények végre azon meggyőződést tölték előtérbe, hogy a tevékeny publicista és színműíró a népszínház élén, mint igazgató, legjobb helyén lehetne.

Megkéretett tehát és a szerződés három évre meg is kötöttetett.

Most tehát nem marad egyéb hátra, mint figyelemmel kísérni, hogy a mint a „Vasárnapi ujság“ mondja: Rákosi szíves erélye, buzgó tettvágya, érdeklődést kelteni tud mozgékonyasága jól szervezett társulattal megteremtse közönségét és ezzel jövődjét. Irodalmi összeköttetései, egy egész fiatal színműíró körrel, képessé teszik őt, hogy a népszínházat eredeti darabokkal is ellátva, s töseggyökerez magyar érzése és törekvései, költői izlése és önérzete nem fogják engedni, hogy mint az eddigi népszínházak nagy része: az új intézet és a külföldi boházatok tekintse a mulattatás főszekkeiül.

Szépművészetek hazánkban.

II. Szobrászat.

(Folytatás.)

Következik töredékünk korszakában egy gyászos történelmi múlt, melyről tárgyunkra vonatkozólag nem sok öröndetést mondhatunk.

Ha igaz az, hogy az építészet és szobrászat emlékei a nemzetek művelődési történelmének tükröi, akkor a mi számtalan romjainkat kell csak, hogy bemutassuk; és el van mondva mindaz, a mi ezen lefolyt utóbbi három század alatt nemzetünk létjoga kérdése fölött lezajlott.

Már nem kereshettük a fényt, melyet atyáink az erő és biztonság védszárnyai alatt oly pazaron szétárasztának, az eszményi kellem, pompás csín, a külső izlés és érzéki irány mind meghajoltak a kényszerűség parancsára előtt és Magyarország erősített táborrá alakítottatott át, a melyben a városok, várak, kastélyok, szentegyházak, sőt az egyes házak és paloták is mindmegannyi erősségek építettének, melyek legigénytelenőben is olykor élethalálharcz vívatott a szabadság és függetlenségért.

Hiába bámultuk meg az arabok Alhambrá-ját Granadánál, a Brunellechi Pitti palotáját Flórenczben a nagyszerű renaissance-okat, a chambordi kastélyt és a Louvre-t Lescot Pétertől, a Whitehall-t Inigo Jonestől; nekünk a török és a pártviszály időt sem engedett, hogy ilyen irányban előre haladjunk és nem hagyott bennünket csak addig is nyugalomba, míg emlékeit a régi nagyságnak a kimélet védőfalaival biztosíthatnók. Mű emlékeink a romboló puskaerő hatalmával stratégiai szempontokból légbe röptetettek, váraink rohammal bevételének és égő üszkők hirdették a pusztulás gyászát.

VI-ik Károly és Mária Terézia uralkodásuk alatt vett ismét lendületet a szépművészet hazánkban. Mind a két fejedelem barátja és pártfogója volt a szépművészeteknek és mind a ketten: apa és leánya is a legbensőbb érzés köteleivel kapcsolatosak az össze a nemzettel.

Magyar főuraink, magukat Savoyai Jenő fővezér-sége alatt mind a spanyol örökösödési, mind az olasz és németalföldi, mind a török hadjáratban kitüntetvén és a pragmatika sánctio elfogadása által kedvelté és nélkülözhetetlenné tévén Károly; Habsburgok utolsó fiavéka előtt, csak hamar elnyerték az őket megilletett befolyást az udvarnál, úgy, hogy már Mária Terézia alatt főuraink nem csak mint a trón és koronának fél Európa elleni hű védhajnokai, hanem mint az udvar fényének átplántálói a magyar kastélyokba is tündököltenek.

A királyné férfinak jelleme, uralkodói szelleme, esze, bátorsága, melylyel magas hivatásának megfelelni igyekezett, az udvart és magas főuraink palotáit és kastélyait oly közel érinkezésbe hozták egymással, hogy jóllét, műveltség és szellemi megszilárdulás terjedt ki az ország határai közé. Nem egy magyar mágnás és lovagias hadi lett részint ő nála a bécsi udvarnál, részint Lipót főherczegnél Toskánába, vagy Ferdinándnál Modenába, Mária Christinánál a szász udvarnál, a szerencsétlen Mária Antoinette-nél Franciaországban és Mária Károlinánál a sicíliai királynővel — gyermekeinél — részesítve kitüntetésben, melyeknek természetes következményei lettek ezen udvarok fényének és az azokban elhaldott szépművészeteknek hazánkban terjesztése és felújulása.

A mit a nagy királynő megkezdett, azt az utódok folytatták és így akadálytalanul eljutottunk a jelenkorig, a melyben reménynyel tekintünk a jövő felé, kíváncsi, ha sikerülni fog tárlatok és kiállítások által fokozni az érdekeltséget a magyar szobrászat iránt, és emelni a vagyonosodást czélszerű nemzetgazdászati műveletek alapján.

Hazánk jelenleg élő művészei közül említésre méltóbbak: Alexi, Dinnert, Dummerling, Dunaysky, Gerendai, Kelndorfer, Kramarsch, Kugler, Marschal, Marschalkó, Muhér, München, Nagy, Pozsányi, Schaeffer, a két Szemdház és Ziegelvagaer; szegény Izso Miklósnak idei május végével halálozott el és ez áltai nagyot vesztett szobrászatunk, kinek május 31-én temetését még a hivatalos lap 122-dik száma is mély megilletődéssel írja le, kiemelve, hogy nagy sokaság, a főváros színe, java volt jelen, a midőn a kitűnő szobrász földi maradványait a sirkertbe kísérték. A koporso egészen el volt borítva babérkoszorúval, és a honvéd menház tagjai teljes számmal álltak körül a ravatalt. Az irói és művészi kör nevében Ujházi Ede tett koszorút a halhatatlan művész koporsójára. A nagy sokaság a sirig kísérté a koporsót és a levertség és a gyász általános volt.

Es valóban országos gyászt érdemel e korán elhunyt művész, kiről azt mondja egy híres írónk: ráborultam arra a száraz fejfára s megsirattam őt magát, megsirattam keserves multját, és megsirattam jövőjének derékon ketté tört oszlopát.

mére sem méltatott, föltettem egyenesen a kerületi iskolatanács elibe, mint e tárgyban illetékes forum elibe.

1874. április 16-án iskolaszék tartatott, de felebezésem nem tárgyalatott, sőt még az iskolaszék elibe sem terjesztetett. Ezért április 18-án panaszt emeltem a kerületi iskolatanács előtt. Ennek következtében 1874. június 16-án tartott iskolaszékben felebezésem tárgyalatott és kaptam ezt a határozatot:

V á l a s z :

Sz. 94—1874. Jelen beadványa sem tartalmára nézve az iskolaszékek számára 1869. június 6-kán kelt oktatásügyminiszteri rendelettel kibocsátott útatisítás 43. §. sz. szabványának meg nem felelvén, minthogy t. i. felebezésnek csupán a végleg lejártaott fegyelmi ügyben hozott ítélet ellen van helye; sem pedig annak bejelentési módját és beadási határidejét illetőleg a megnevezett §. rendelkezése panaszló által meg nem tartatván: a panaszlónak visszaadatik.

Maros-Vásárhely sz. kir. város iskolaszékének 1874. évi június hó 16-án tartott üléséből.

Kiadta: Dr. Soós Kálmán, m. p. iskolaszéki jegyző.

Itt rövidség okáért a felebezést, értelmezvényt, documentumokat és panasztételt újból nem közlém. Azonban kívánatra ezek is kezembben vannak és bármikor szolgálhatok velük.

A fennebb közlött válaszból azonban eléggé kitűnik, hogy az iskolaszék az én ügyemet teljességgel nem akarta az iskolatanács elibe bocsátatni, s azért adott nekem újból olyan választ — s ezt is csak a jegyző aláírásával — melynek semmi értelme nincs. Nincs pedig értelme azért, mert az idézett miniszteri útatisításban afféle „végleg lejártaott fegyelmi ügyben hozott ítélet“ kitétel nincs. Hogy pedig a beadási határidőt el nem mulattam, ez bebizonyult az iskolatanács előtt. Az efféle eshető kifogások ellen előre biztosítani szoktam magamat. Az isk. szék ezen ügyben eddigelő maga volt a panaszló, az ügy felett tanácskozó, ítélőbíró és legfelső forum. Ily önkényes eljárást eddigelő még a francia rémuralomból sem ismerék. Még a forradalmi tribunál által halálra ítéltnek is meg volt engedve, hogy ügyét a nemzeti convent elibe felebezhesse. És ime korunkban a helyi iskolaszék mindezeket túltette magát, mert ő egy személyben volt vádló, ítélőbíró és supremum forum.

Azonban én ezen értelmetlen és rossz akaratú visezátsitástól újból nem ijedtem vissza. Ismét fölfejtettem a visszaútsitítás helytelenségét és ismét benyújtottam ez ellen is felül-folyamodasomat 1874. július 9-én. Azonban, hogy ne mondassák még ezt sem, miszerint nem adtam be a kellő időben, az alelnöktől nyugtát kértem róla, mely így hangzik:

Tek. Nagy Lajos polgári iskola tanárának egy ivre terjedő felebezését átvettem július 9-én 1874. Balázs Antal, alelnök.

Ezen nyugta is kezem között van. Azonban erre sem kaptam az iskolaszéktől még ez ideig soha semmi választ.

Erre azonban már most nincs is szükség, mert a kerületi iskolatanács fennebb említett panaszom következtében 1874. június 24-iki ülésében az iskolaszéknek megrendelte, hogy az ügyet haladéktalanul terjessze föl elibe. Ittmár vége szakadt a zsarnokoskodásnak.

Hosszas vajadás után végre valahára az ügy illetékes foruma elibe került és 1875. május hó 10-én ítéletet mondott az isk.-szék eljárása felett.

Az ítélet így hangzik: „Jegyzőkönyvi kivonat. A marosszéki tankerületi iskolatanácsnak M.-Vásárhelytől, 1875. május hó 10-én tartott gyűléséből:

19. Olvastatik polg. isk. tanár t. Nagy Lajos úrnak felebezése, a m.-vásárhelyi isk.-széknek 1873. jan. 13-án 16. jk. szám alatt hozott határozata ellen.

Megvizsgálván az isk. tanácsa a Nagy Lajos ellen emelt vádakra az általa tett írásbeli nyilatkozatot, úgy az isk.-széknek ezen tárgyra vonatkozó jegyzőkönyveit, s meggyőződén arról, hogy nevezett tanár eljárásából a tanügyre semmi káros következmény nem hárallott és eljárása szabályellenességet magában nem foglalt.

Határozat: Az isk.-széknek fölmentő határozatát, midőn az isk. tanács helybenhagyólag venné tudomásul, egyszersmind útatisítja a m.-vásárhelyi isk. széket, hogy jegyzőkönyvi kivonatai az eredetinek megfelelőleg adassanak ki és azokban közbeszúrások, plajbászolások — mint a melyek idézték elő jelenben is ezen felfolyamodást — jövőben ne történjenek.

A marosszéki tankerületi isk. tanácsnak Maros-Vásárhelytől, 1875. május hó 10-én tartott gyűléséből.

Filep Albert, kir. tanácsos úr, tanfelügyelő.

Szentgyörgyi István, jegyző.

(Folytatása és vége köv.)

ásra ítéltek. Ugyanekkor választottak helyembe igazgatót is.

Nevezett alelnök úr azonban nem idézett meg a kihallgatásra, megelégedett azzal, hogy a vádpontokat kezembe adta azokra írásbelileg felelni. 1873. nov. 29.

Ezen velem közlött vádpontokra nézve a fennebb idézett törvény 130-dik §. 3-dik pontja szerint tudtam, hogy én felelettel már nem az iskolaszéknek, hanem az iskolatanácsnak tartoznám. Mind a mellett a békés kiegyenlítés reményében megírtam feleletemet és deczemb. 28-án alelnöknek benyújtottam, mely másnap, deczemb. 9-én tartott iskolaszéki gyűlésen 124. jk. szám alatt jegyzőkönyvre is vétetett. Ekkor azonban nem volt alkalmas idő az ellátásra, ellátása elhalasztatott jobb időkre.

1874. január 13-án összeült az iskolaszék. Feleletem tárgyalás alá került. Akkori jegyző vonakodott felolvasni, mivel ő már eleve olvasta volt, inkább szeretne volna saját gondolataival fölszépítve csak kivonatát adni elő. — Azonban az iskolaszéknek voltak jelen olyan tagjai is, kik ismerték correct eljárásomat, s válaszatot — feleletemet — szóról-szóra felolvastatták.

Miután a vád alaptalansága és a méltatlan hurczolkodás kitűnt, heves vita keletkezett és az iskolaszék egy része, természetesen a kissebbség, azon volt, hogy nekem fényes elégtétel adassék vádlóimmal szemben.

A másik része az iskolaszéknek — a túlnyomó rész — mely ellenem minden lehető koholmányt fölhasznált, hogy lábalól eltehesse, ebbe nem egyezett bele; hanem adott egy ellenvéleményt olyat, hogy: „a káposzta is megmaradjon és a kecske se pusztuljon el,“ a hogy szokták mondani. Most a két véleményt szavazat alá bocsátották. S miután még vádlóm is szavaztak, természetesen az a vélemény győzött, a melyet ők óhajtottak.

Ezen határozat közöltetett velem 1874. márczius 6-án, mely így hangzik:

„T. cz. Nagy Lajos polgári iskolai tanár úrnak Helyt.

Maros-Vásárhely sz. kir. városa iskolaszékének 1873. évi október 29 kén tartott ülésében 104. jk. szám alatt uraságodnak, mint volt igazgató-tanárnak, némely szabályellenes eljárásai miatt fölmerült nehézségek tárgyában meghallgatás végett fölkért iskolaszéki alelnök fötisztelendő Balázs Antal úr útján előterjesztett nyilatkozatára az iskolaszéknek 1874. évi január hó 13-án tartott ülésében 16/1874. szám alatt hozott a következő

h a t á r o z a t :

Miután polgári iskolai tanár Nagy Lajos úrnak a 104—1873. jk. szám alatt érintett szabályellenes eljárásából a tanügyre semmi káros hátrány nem származott, s miután intézkedés van téve, hogy jövőben hasonló eljárás ne történhessék, az iskolaszék ezen ügyet megszüntetettnek tekinti.

Miről is uraságod ezennel értesítettik.

Maros-Vásárhely szab. kir. városa iskolaszékének 1874. évi január hó 13-án tartott üléséből

Hincs Miklós, m. p. isk. elnök.

Dr. Soós Kálmán, m. p.

iskolaszéki jegyző.

Itt a „többen“-t nem akartam fárasztani a vádpontok és az ezekre tett feleletem olvasásával, mivel ezek nagyon hosszú iratok. E mellett a hirlapot is igen hosszú időre kellene igénybe vennem. Épen ezért nem közlém sem a vádpontokat, sem az ezekre tett feleletemet, csak is az ezekre hozott határozatot. Azonban kívánatra ezekkel is szolgálhatok, miután minden okmányok kezembben vannak ezek megvilágítására.

Most vessünk egy pillantást a határozatra. Az iskolaszéki jegyzőkönyvben az iskolaszék határozatában a „szabályellenes“ szó nem áll. Az csak későbbben csúszott oda be, plajbásszal a rendek felibe írva. Mégis elnöki és jegyzői aláírással a nekem átküldött határozatban folyólag írva találattik.

Az iskolaszéki határozatokkal szemben ezen visszavétel nekem azonnal szemembe tűnt. Tudva azt is, hogy én okmányokkal igazoltam magam, hogy eljárásomban szabályellenes eljárás egy lépés sem volt. És ha az iskolánál szabályellenességek történtek, azok nem általam, hanem épen az iskolaszék közgei által követettettek el; ezen határozattal nem nyugodtam meg, hanem röktön márczius 7-én felebeztem az ügyet a kerületi iskolatanács elibe.

Ezen felebezésemet benyújtottam az iskolaszékhez, de egyszersmind egy példányát a már idézett törvény értelmében egy ivre terjedő okok fejtegetése kíséretében és melléjek csatolva azon bizonylatokat, melyek igen fontosak voltak és a melyeket az iskolaszék még figyel-

(Folytatása köv.)

Hirrovat.

○ Csikszék és Csikszereda város a megyekikere-
 zítési hírekre gyűléseket tartván, dicséretes buzgalommal

○ **A phylloxera**, szőlőpusztító-féreg Pancsova vidékén mintegy 60—70 hold területen jelentkezővén, a belügyminiszter rendeletet adott ki, melylyel szigorú kötelességévé tétetik minden egyes szőlőtulajdonosnak, hogy akár a saját, akár más szőlőjében, ha betegség jeleit veszi észre, röktön jelentse azt az illető törvényhatósághoz.

Törvénykezés.

III. Osztály bűnügyekben.

Nagy Sámuel r. b. által:

Vajda Simon r. b. által:

Sztoyka Antal r. b. által:

Spech Adolf r. b. által:

Felelős szerkesztő:

KUTI ALBERT.

(139)
(10—20)

27

Csupán csak LÖBL FRIGYES-nél

Össze nézve

Minták kívánatra bárhova ingyen és bérmentve.

Budapest, a lipótvárosi templomtérén.

Össze nézve

Löbl Frigyes-nél

BUDAPESTEN,

lipótvárosi templomtérén, a

Ugyanott újonnan érkezett mindennemű legdivatosh ruhakelmék és minden e szakba vágó czikkok bámulatos olcsóságon, azaz csak 27 krajczárért árultatnak. Vidéki rendelmények pontosan teljesíttetnek.

4185

Minták kívánatra bárhova ingyen és bérmentve.

Legújabb

női

27 ruhakelmék

Vidéki rendelmények telkiismeretesen eszközöztetnek.

Nyomtatta Imreh Sándor Maros-Vásárhelyt az ev. ref. főiskola gyorsajtóján 1875.